

Аджіасанова Х.Ш., Кремпова Н.Л.

УДК 658.14/17

УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

Постановка проблеми. Розвиток ринкових відносин в Україні та посилення конкуренції на внутрішньому вітчизняному ринку ставить перед підприємствами проблему підвищення ефективності діяльності та забезпечення фінансової рівноваги в довгостроковій перспективі. Сучасна практика фінансового менеджменту в зарубіжних країнах усе ширше використовує динамічний підхід до регулювання діяльності господарюючих суб'єктів, який має значні переваги в порівнянні з традиційним статичним. Поточкові показники характеризують стан об'єкта дослідження не на конкретний момент часу, а за певний часовий інтервал. Серед найбільш поширених поточкових показників, до яких відносяться обсяг реалізації продукції, доходи, витрати, прибуток та ін., особливе місце займає грошовий потік.

Активно управляючи грошовими потоками, можна забезпечити більш раціональне і економне використання фінансових ресурсів, знизити залежність розвитку підприємства від позичених засобів і тим самим підвищити його фінансову стійкість, прискорити оборотність капіталу. Будь-яка затримка у здійсненні платежів негативно впливає на виробничий процес: формування запасів, виготовлення продукції, рівень продуктивності праці, реалізації продукції і т.д. Разом з тим ефективно організовані грошові потоки підвищують ритмічність виробництва і відвантаження продукції, здійснення інших господарських операцій. Тому можна однозначно стверджувати, що питання управління грошовими потоками підприємства є особливо актуальним.

Питання теорії і практики економічного аналізу грошових потоків підприємств висвітлюються в роботах зарубіжних економістів, як Дж.К. Ван. Хорн, Є.Брігхем, Е. Нікхбахт, Т. Райс, В.В. Бочаров, Л.Н. Павлова, Г.В. Савицька, в працях вітчизняних вчених, як І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, Г.Г. Кірейцев, Л.О. Лігненко, А.М. Поддєрьогін, О.О. Терещенко, Р.Б. Тянь, та інших економістів. Однак ніхто з економістів не прив'язували управління грошових потоків підприємства до регіональних особливостей. Більш докладно на прикладі КРВП «Кримтролейбус» нами буде розглянута дана проблема.

Мета і завдання дослідження. Метою даної статті є оцінка управління грошовими потоками підприємства.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення таких основних завдань:

- систематизувати теоретичні і практичні підходи до оцінки грошових потоків підприємства;
- виявити систему показників, які найбільш повно характеризують рух грошових коштів на КРВП «Кримтролейбус»;
- виявити проблеми управління грошовими потоками підприємства та виявити напрями його поліпшення.

Виклад основного матеріалу. За результатами аналізу руху грошових коштів на КРВП «Кримтролейбус» за станом на 2009 р. надійшло на 3,1% більше грошових коштів, ніж у 2008 році, а саме на 20650 тис. грн. Однак у 2010 році, порівняно з 2009 роком, надійшло на 0,4% менше грошових коштів, а саме на 17946 тис. грн. (табл.1).

Таблиця 1. Показники руху грошових коштів за видами діяльності на КРВП «Кримтролейбус» за 2008 - 2010 роки

Показник	Сума, тис. грн.				
	2008 рік	2009 рік	2010 рік	Відхилення	
				2009 р. до 2008	2010 р. до 2009
1.Залишок коштів на початок року	256	371	1510	115	1139
2.Надійшло грошових коштів, усього	9806	30456	12510	20650	-17946
3.Витрачено грошових коштів, усього	9691	29317	11408	19626	-17909
4.Залишок грошових коштів на кінець року	371	1510	2612	1139	1102

Джерело: складено автором за даними звіту про рух грошових коштів за період 2008-2010 років.

Загальна величина витрат грошових коштів КРВП «Кримтролейбус» у 2009 році порівняно з 2008 роком збільшилася на 3%, а саме на 19626 тис. грн. У 2010 році в порівнянні з 2009 роком спостерігається зменшення загальної величини витрат грошових коштів на 17909 тис. грн.

У зв'язку з тим, що в кінці 2008 року був збільшений тариф, сума надходжень у 2009 році була збільшена. Витрачання коштів було збільшено в наслідок збільшення заробітної плати, збільшення відрахувань.

Оскільки у 2009 році було зроблено донарахування обсягів перевезень пасажирів, згідно статистичного розрахунку, а у 2010 році цей акт був анульовано, тому в 2010 році сума надходжень і витрачання від операційної діяльності була зменшена на 15908 тис. грн. і 22876 тис. грн. відповідно.

Сума витрат у 2008 і у 2010 роках від інвестиційної діяльності була збільшена, у зв'язку з придбанням нових тролейбусів.

Важливим моментом аналізу грошових потоків є оцінка їх збалансованості в часі, тобто відхилень різноспрямованих грошових потоків в окремі тимчасові проміжки. В даному випадку треба виходити з критерію мінімізації можливих відхилень значень припливу і відтоку грошових коштів [5, с. 208].

Для встановлення ступеня синхронності (збалансованості) грошових потоків за аналізований період використовується коефіцієнт кореляції позитивних і негативних грошових потоків. Результати розрахунку коефіцієнта кореляції позитивних і негативних грошових потоків представлені в таблиці 2

Таблиця 2. Розрахунок показників для визначення коефіцієнта кореляції грошових потоків підприємства за 2008-2010 роки (тис. грн).

Роки, квартали	x _i	y _i	(x _i - xcp)	(y _i - ycp)	(x _i - xcp)*(y _i - ycp)	(x _i - xcp) ²	(y _i - ycp) ²
2008							
I	1800	1950	-652	-473	308396	425104	223729
II	2950	2800	498	377	187746	248004	142129
III	3240	2850	788	427	336476	620944	182329
IV	1816	2091	-636	-332	211152	404496	110224
2009							
I	6671	6430	-943	-899	847757	889249	808201
II	8614	8160	1000	831	831000	1000000	690561
III	8700	8330	1086	1001	1087086	1179396	1002001
IV	6471	6397	-1143	-932	1065276	1306449	868624
2010							
I	2640	2510	-487	-342	166554	237169	116964
II	3670	3260	543	408	221544	294849	166464
III	3920	3540	793	688	545584	628849	473344
IV	2279	2098	-848	-754	639392	719104	568516

Джерело: складено автором за даними звіту про рух грошових коштів за період 2008-2010 років.

$$\delta x = \sqrt{7953613/12} = 814$$

$$\delta y = \sqrt{5353086/12} = 668$$

$$\delta^2 xy = 6447963/12 = 537330$$

Значення коефіцієнта кореляції позитивних і негативних грошових потоків підприємства склало:

$$r = 537330 / (814 * 668) = 537330 / 543752 = 0,98$$

Отримане значення коефіцієнта кореляції досить близько до одиниці, що говорить про невеликий розкид коливань між значеннями позитивних і негативних грошових потоків. Отже, менше ризик виникнення ситуації неплатоспроможності (в періоді перевищення відтоку грошових коштів над їх припливом) і надмірності грошової маси, що свідчить про упущену вигоду розміщення зайвих грошових коштів (в періоді перевищення припливу грошових коштів над їх відтоком).

Згідно даних таблиці 2.4 розрахуємо коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів (KpN), який характеризує ступінь рівномірності надходження грошових коштів і визначається за формулою :

$$\delta N = \sqrt{\frac{7953613}{12}} = 814$$

$$V_n = (814/4398) * 100 = 18,5$$

$$KpN = (100 - 18,5) / 100 = 0,81$$

Коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів менше одиниці, що говорить про нерівномірність надходження грошових коштів [5, с. 209]. Так, аналізуючи надходження грошових коштів поквартально, можна помітити, що в першому і четвертому кварталах надходження грошових коштів нижче, ніж у другому і третьому кварталах.

Оскільки Кримський півострів є курортною зоною і філії КРВП «Кримтролейбус» розташовуються в курортних містах Ялті та Алушті, то слід враховувати вплив сезонності на надходження і витрачання грошових коштів. Таким чином, аналізуючи рух грошових потоків поквартально, можна зробити висновок, що підприємству необхідно скорегувати управління грошовими потоками для згладжування даних коливань. Це дозволить більш ефективно використовувати кошти, не допускаючи ні їх зайвого накопичення, ні дефіциту в окремі тимчасові проміжки, зокрема в перші й четверті квартали.

Для вирішення даної проблеми підприємству необхідно залучати додаткові види діяльності, зокрема у перший та четвертий квартали. А саме:

- надання послуг з оздоровлення й фізичного виховання (спорткомплекс);
- здійснення рекламної діяльності;
- надання стоматологічних послуг;
- здійснення відео реклами в тролейбусах міжміських, приміських і міських маршрутів;
- підготовка на базі свого навчально-курсового пункту водійського складу;
- реконструкція, ремонт вантажного й пасажирського автотранспорту;
- ремонт електромоторів та інших електроприладів.

Висновки. Для найбільш ефективного способу виявлення основної тенденції сезонної хвилі був розрахований коефіцієнта кореляції позитивних і негативних грошових потоків підприємства, коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів. Значення коефіцієнта кореляції позитивних і негативних грошових потоків підприємства досить близько до одиниці, що говорить про невеликий розкид коливань між значеннями позитивних і негативних грошових потоків. Однак коефіцієнт рівномірності надходження грошових коштів менше одиниці, що говорить про нерівномірність надходження грошових коштів.

Таким чином, сучасна теорія фінансів розглядає грошовий потік як стійку сукупність розподілених у часі фактів надходження або вибуття грошових коштів та їх еквівалентів, що генеруються суб'єктом господарювання в результаті здійснення його операційної, інвестиційної та фінансової діяльності, таким чином, грошовий потік можна представити як сукупність послідовних подій, які пов'язані із відособленим та логічно завершеним фактом зміни власника грошових коштів з приводу виконання договірних зобов'язань між суб'єктами господарювання, іншими економічними агентами.

Джерела та література:

1. Бланк И. А. Управление денежными потоками / И. А. Бланк. – К. : Ника-Центр "Эльга", 2002. – 736 с.
2. Богданова Н. М. Проблемы управління грошовими потоками підприємства / Н. М. Богданова // Управління розвитком. – 2011. – № 20 (117). – С. 108-110.
3. Власюк Н. І. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Н. І. Власюк. – Львів : Магнолія-2006, 2010. – 328 с. – (Вища освіта в Україні).
4. Калетнік Г. М. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. для студ. ВНЗ / Г. М. Калетнік, В. М. Ціхановська. – К. : Хай-Тек Пресс, 2010. – 317 с.
5. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Р. О. Костирко. – Х. : Фактор, 2007. – 784 с.
6. Непочатенко О. О. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. О. Непочатенко. – К. : ЦУЛ, 2011. – 328 с.
7. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / Г. І. Базецька. – Х. : ХНАМГ, 2010 – 28 с.

**Амельченко Т.В., Бекирова Э.А.
ФОРМЫ И СИСТЕМЫ ОПЛАТЫ ТРУДА**

УДК 331.2

Актуальность темы. На сегодняшний день в условиях рыночных отношений, системы и формы заработной платы, как в мировой практике, так и в Украине, видоизменяются. Приобретают актуальность все новые и новые формы, которые не ограничиваются законодательной базой Украины. Однако, понятие «системы оплаты труда» и «формы оплаты труда» разные источники трактуют по-разному, что затрудняет их использование в Украине как с правовой, так и организационной точки зрения. Внедрение в производство нового механизма регулирования оплаты труда является сложным по своему содержанию процессом, который нуждается в учете многих факторов и который не должен привести к психологическому ломанию сознания рабочих, к сбою в их работе и нарушению ритма работы предприятия в целом. Кроме того, разная трактовка упомянутых понятий может повлечь разночтение нормативных документов, которые применяются при формировании мотивационного механизма на предприятии и, как следствие, трудовые споры.

Целью работы является исследование и определение особенностей понятий «системы» и «формы» оплаты труда в правовом и организационном поле украинского бизнеса.

Постановка проблемы. Большинство современных исследований механизма регулирования оплаты труда предусматривают отождествление понятий «формы» и «системы» оплаты труда. Однако изменения в экономической и политической жизни страны, произошедшие на протяжении последнего десятилетия, обусловили необходимость адаптации украинских предприятий к новым условиям функционирования, поиска новых рыночных механизмов организации оплаты труда в существующем правовом поле.

Мировой экономический кризис, который не обошел и Украину, вынуждает пересмотреть взаимоотношения работодатель – наемный работник с точки зрения оптимизации расходов на заработную плату. Однако при этом ставится задача привлечь лучших работников, стимулировать высокопроизводительный труд, осознавая, что на сегодня для любой компании стратегически важным становится человеческий фактор. Таким образом, возникает дилемма: с одной стороны максимально эффективно использовать человеческие ресурсы, с другой – вовлечь в работу наилучших работников, при этом минимизировать расходы на оплату труда, применяя наиболее эффективные системы и формы оплаты труда, не запрещенные в Украине на законодательном уровне.

Анализ последних исследований и публикаций. Изучению проблемы организации оплаты труда посвящены труды отечественных и зарубежных ученых и специалистов – А. М. Колота, А. В. Калиной, В. Д. Лагутина, С. М. Мочерного, Т. И. Юрковой и др. Так, в частности, С.М. Мочерный [1], определяя, что «система – комплекс элементов и их свойств, взаимодействие между которыми предопределяет появление качественно новой целостности», в частности, систему оплаты труда трактует как «совокупность взаимоувязанных форм и видов (подсистем) заработной платы и принципов ее организации, которые отвечают требованиям развития производительных сил, прежде всего основной производительной силы – человека (человека-работника и человека-работодателя). Там же находим, что «система оплаты труда осуществляется в трех основных формах: сдельной, почасовой и смешанной (комбинированной). Каждая форма заработной платы охватывает определенные виды (подсистемы)».

Т. И. Юркова [2] же отмечает, что «существует две формы оплаты труда. Оплата устанавливается или в зависимости от времени, на протяжении которого предприятие использовало рабочую силу, или в соответствии с объемом выполненных работ. В первом случае оплата называется почасовой, во втором случае – сдельной». Данное определение, по нашему мнению, является устаревшим в современных условиях рыночных трансформаций. Есть и другие определения систем и форм оплаты труда. Так, например, интернет-издание «Википедия» [3], которым пользуются студенты вузов, отмечает, что «существует три системы оплаты труда: тарифная, которая имеет формы сдельной (прямая сдельная, сдельно-премиальная, сдельно-прогрессивная, косвенно-сдельная, коллективно-сдельная, аккордная, оплата труда в процентах от выручки) и почасовая (простая; почасово-премиальная, окладная, контрактная); бестарифная система (при использовании бестарифной системы оплаты труда заработок работника зависит от конечных результатов работы предприятия в целом, структурного подразделения, в котором работает работник, и от средств, выделенных на оплату труда), а также смешанная система, которая имеет признаки